

Franc Križnar

»Tukaj sem bila pridna...«

Življenjski in ustvarjalni fragment skladateljice Brede Šček
v Ločah pri Poljčanah

Slovenska učiteljica, pianistka in organistka, skladateljica, zborovodkinja in pevka Breda Šček (roj. Friderika, poročena Orel) se je rodila 10. avgusta 1893 v Trstu (Italija), umrla pa je 20. marca 1968 v Ljubljani. Pokopana je v Avberju pri Tomaju na slovenskem Krasu. Starši niso bili ne intelektualci in ne glasbeniki, oče je bil strojevodja (Jožef Šček iz Vipavske doline), mati Vincencija (Vinka roj. Kante) pa je imela glasbo v krvi. Bredin ded je po kraških vaseh slovel kot izvrsten pevec, zbiratelj in avtor ljudskih napevov. Svojo ljubezen do glasbe je prenesel na svojo hči, tako da je petje ljudskih pesmi napolnjevalo tudi dom Ščekovih. Mlada Friderika (Breda) je tako že kot otrok znala veliko ljudskih in umetnih pesmi ter jih rada prepevala. To pa ni zadovoljilo njene želje po glasbenem izrazu: njena najljubša otroška igra je bila, da je z drobnimi prsti igrala na namišljeni klavir, ki pa sprva ni bil drugega kot kuhinjska miza. Oče, ki je spoznal in podpiral hčerin izjemni glasbeni talent, jo je kljub velikim materialnim žrtvam, leta 1907, torej že štirinajstletno, vpisal v glasbeno šolo *Catolla* v Trstu. Že naslednje leto po preselitvi družine v Gorico (1908), je Breda svoje glasbeno znanje izpopolnjevala še tri leta v slovenski glasbeni šoli *Glasbene matice* (ustanovljena na prelomu stoletja: 1899-1900). Breda je torej živela in delovala vse od rodnega Trsta, v Gorici in v Bologni. V Gorici je dosegla tudi glasbeno izobrazbo (pri Emilu Komelu). Hkrati pa se je odločila za poklicno pot učiteljice in obiskovala tamkajšnje učiteljske šole. V tem času njeno nagnjenje do glasbene umetnosti ni mirovalo. Na učiteljsko je tako zbrala pevski kvartet in z njim na-

stopala tako uspešno, da je kmalu dobila svojo prvo glasbeno zaposlitev. Službo ji je ponudil župnik furlanske cerkve v Gorici, ki se je oglašil pri Ščekovih in tam kar nekaj časa poslušal Bredino klavirsko igranje. Zaupal ji je vodenje pevskega kora svoje cerkve, za kar je dobila svoje prvo, z glasbenim delom zaslužno plačilo, 120 florintov. Mlada organistka je tako zaslovela po Gorici (furlanski pevci so jo klicali *la pisula* = *ta mala*) ter kmalu vodila vrsto še drugih zborov po drugih goriških cerkvah, med drugim tudi pri kapucinih, kjer je bila neposredna naslednica slovitega Marija Kogoja. Vodila pa je tudi zbor gojenk učiteljske šole in zbor v bližnji Podgori. Njena prekipajoča ustvarjalnost pa se ni mogla dovolj sprostiti samo ob številnih glasbenih nalogah. Poskušala se je tudi kot pisateljica in svoje prispevke redno pošiljala celovski reviji *Mir*, ki je v letih 1909-1911 objavila šest njenih črtic (s psevdonimoma Friderika, Miroslava). Njena pot je bila v naslednjih letih zaznamovana predvsem s pogostim menjavanjem službenih mest. Po končanem učiteljskem študiju v Gorici (maturirala 1912) so bila njena službena mesta: Števerjan (1912-13), Bukovica in Štandrež pri Gorici (1913-16), Škedenj pri Trstu (1913-16), Dolina pri Trstu (1924-26), Slivno pri Nabrežini (1926-30), Materada v Istri (1930). Takrat je zaprosila za potni list in dovoljenje, da se iz Italije izseli v tedanjo Kraljevino Jugoslavijo in nanj čakala štiri leta. Od leta 1934 do 1940 je tako delovala kot učiteljica v Ločah pri Poljčanah, zatem se je leta 1940 preselila v Ljubljano in delovala tu vse do svoje upokojitve (1948) kot učiteljica na osnovni šoli Ljubljana Vič. Naselila se je v takrat

predmestni in zelo delavski Rožni dolini. Tam je tudi umrla, pokopana pa je na Avberju nad Tomajem na (slovenskem) Krasu v družinski grobnici Ščekovih. Vmes (Loče pri Poljčanah, 26. 8. 1936) se je poročila z notografom in tiskarjem Silvestrom Orlom,¹ ki ji je prepisal in izdal večino ustvarjenega, kompozicijskega opusa.

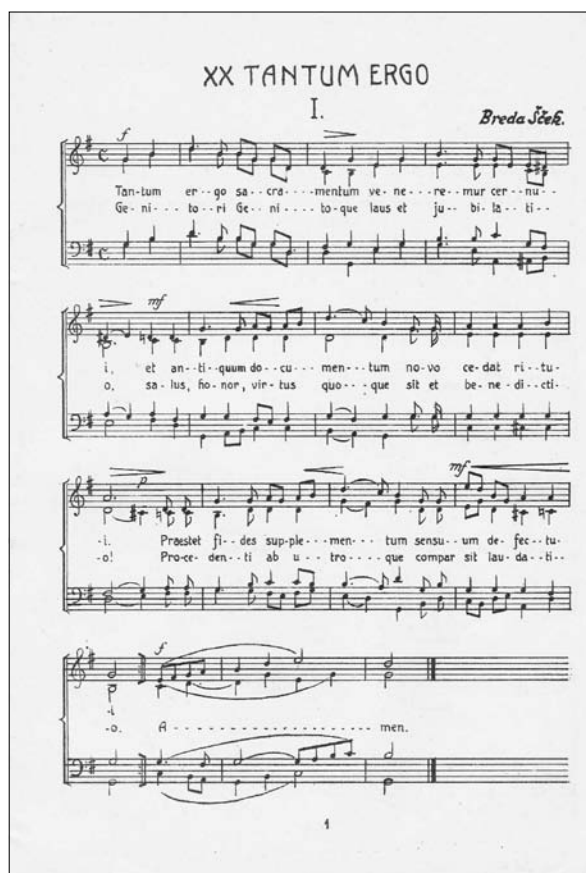

Breda Šček (Wikipedia)

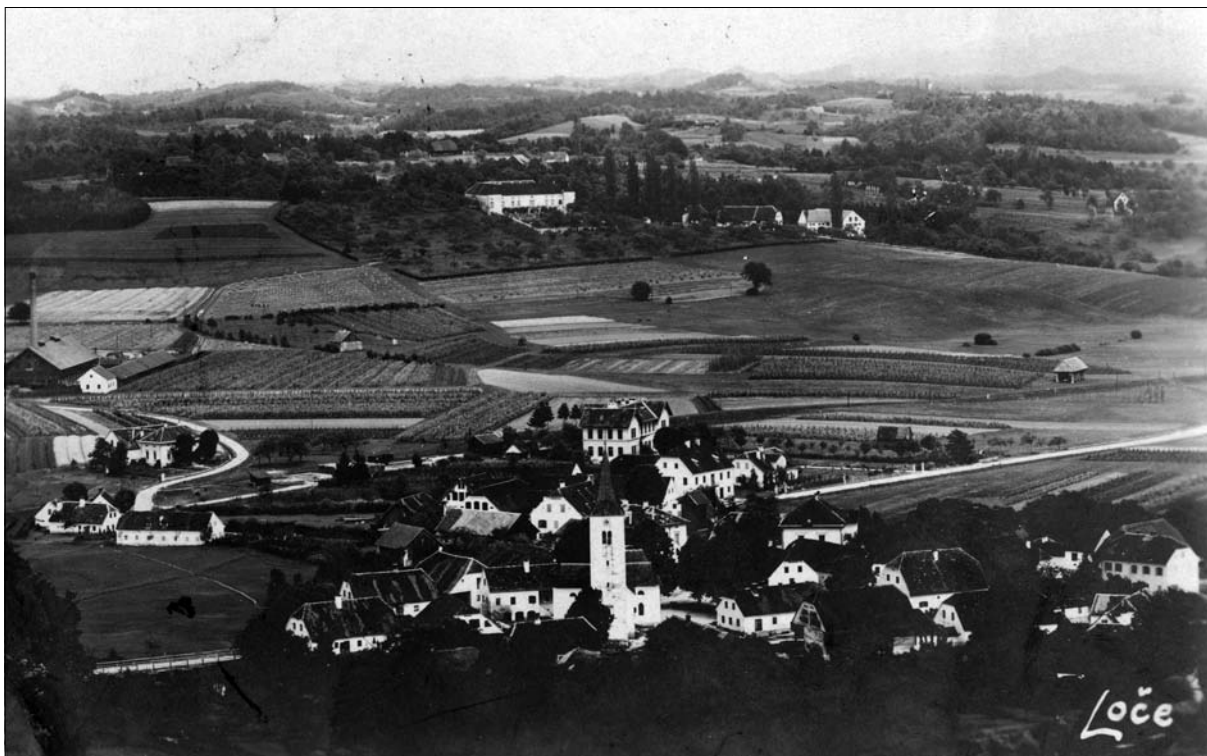
V vseh teh letih se je Ščekova predvsem posvečala glasbi. Povsod, kamor je prišla, se je uveljavila kot zborovodkinja in organizatorica glasbenega življenja. Vodila je pevske zборе v Števerjanu, pri sv. Ivanu v Trstu in v cerkvi sv. Anton Stari (Trst),

Pevsko društvo Hajdrih na Proseku, Kontovelu, Šempolaju, Repentabru, Ospu in Plavju v Istri. Za njeno nadaljnjo ustvarjalno pot na področju kompozicije je bil pomemben študij na tržaškem (glasbenem) Konservatoriju »Tartini,« ki se je začel okrog 1916. S študijem klavirja pri profesorju Adolfu Skoletu, učencu znamenitega skladatelja in klavirskega virtuoza Franza Liszta. Pozneje se je lotila tudi študija solopetja pri prof. Tini Bendazzi Garulli in kompozicije pri njenem sinu Valdu Garulliju. Leta 1924 je tam opravila mojstrski državni izpit iz zborovskega petja (*Magistero in Canto corale*) ter se s tem usposobila za poučevanje petja na srednjih šolah (*Scuole Normali*). Svojo glasbeno izobrazbo je v naslednjih letih poglobila na glasbenem liceju »Giovanni Battista Martini« v Bologni, kjer je leta 1930 diplomirala iz solopetja in dosegla stopnjo magistre (*licenza normale in canto*). Njeno glasbeno izobraževanje ji je prineslo tudi preboj iz ozkih krogov podeželskega in primestnega ljubiteljskega glasbenega življenja: Breda Šček je postala prava (mala) profesionalka na kar več glasbenih področjih. Kljub (visoki) glasbeni izobrazbi pa v fašistični Italiji (kot Slovenka) ni mogla dobiti ustrezne zaposlitve. S svojimi pevskimi nastopi in izvedbami svojih skladb (*samospevi* in klavirska dela) se je v drugi polovici dvajsetih let 20. stoletja predstavila širši in ne le slovenski – tržaški javnosti in doživela ugoden sprejem. Celo italijanski kritiki so brez izjeme hvalili njen topel mezzo-sopranski glas, prav tako pa tudi njene skladbe na italijanska in slovenska besedila. V njih so opazili predvsem slovansko toplino in čustvenost. Ti ugodni kritični odmevi pa so bili žal le zadnji sledovi kozmopolitske širine, značilne za Trst poznega 19. stoletja. Kot glasbena ustvarjalka, skladateljica se je najbolj izkazala na področju manjših vokalnih, posvetnih in cerkvenih (glasbenih) oblik in vsebin, zborov in *samospevov* ter klavirskih skladb. Poskusila se je tudi v orkestralni glasbi (*Piccola Suite* za godala; 1930 – izgubljena partitura). Njena sicer novoromantično usmerjena dela se odlikujejo po izvirnih harmonijah ter sočni in doživeti melodiki. Tako lahko naštejemo vsaj nekatera njena (glavna glasbena) dela. To so posvetni in cerkveni (*mešani, mladinski, moški, otroški in ženski*) zbori, 2 *Slovenski maši*, 19 zbirk cerkvenih pesmi, *Zvonovi v praznik* (zbirka klavirskih skladb; 1928–44), zbirke *samospevov*: *Raste, mi raste* (1924), *Čez Pohorje si nje* (1935), *Ljuba si ti pomlad* (1938), *Talci in Bori*

¹ Silvester Orel, roj. 17. 7. 1904 v Dobravljah (Tomaju) gl. dokument-Orlov avtograf, ki ga je 23. 10. 1941 še iz Loč (pri Poljčanah!) napisal Glasbeni matici Ljubljana zaradi morebitne zaposlitve pri njih v vlogi notografa, razmnoževalca itd. (v NUK-GZ, Kronika-Personalija, kjer sam navaja te podatke) – umrl v Ljubljani, 26. 6. 1974 (v Slovenski biografski leksikon/Arhiv Inštituta za kulturno zgodovino ZRC SAZU; prim. e-pismo, 8. 5. 2017; hrani avtor) in e-pismo Upravne enote Sežana (15. 5. 2017; hrani avtor). Neposredno po smrti v Ljubljani (brez potomcev) je bil po podatkih Žale, Javno podjetje, d.o.o. (z dne 19. 5. 2017-pismo hrani avtor) prepeljan v (rodne) Dobravlje, pokopan pa je na pokopališču Utovlje (občina Sežana in župnija Tomaj; ugotovil in s fotografijo dokazal Edi Fabjan, Avber 19, 6210 Sežana, s pomočjo enega od daljnih sorodnikov S. Orla, Dušana Orla iz Dobravelj 6, 6210 Sežana; prim. e-pismo E. Fabjana, 5. 6. 2017; hrani avtor). Bil pa je tudi skladatelj, saj je v njegovi zapuščini ostalo več zbirk zborov (NUK-GZ).

Tantum ergo, 20 mešanih zborov a cappella, Trst, 1931 (*Glasbena zbirka Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani*)

Loče (pri Poljčanah) okrog leta 1930 (*Narodna in univerzitetna knjižnica, Kartografska in slikovna zbirka*)

(obe 1952), *Oj, Vrba* (1954), *Med rožami* in kantata za zbor, soliste in klavir *Hasanaginica* (obe 1955), štirje zvezki obdelav ljudskih pesmi (od 1945 dalje) idr. – prek 600 (654) skladb-miniatur.²

Kruta realnost lepega novega sveta, ki so ga soustvarjali različni totalitarizmi 20. stoletja, je leta 1930 prvič odločno posegla v skladateljičino življenje (in delo). Na višku njenega razvoja, ko so se začele kazati prve možnosti za polno uveljavitev njenih umetniških ambicij, jo je italijanska fašistična oblast kot državno uslužbenko (učiteljico) zaradi njenega slovenskega porekla prestavila iz že tako odročne Materade v Istri v revno in zaostalo južno Italijo. To premestitev je Breda Šček zavrnila in bila zato odpuščena iz službe. Zatekla se je k svojemu bratu Virgilu Ščeku (1889-1948), ki je bil takrat župnik v Avberju pri Tomaju. Tudi tu je nekaj časa vodila zbor, vendar je kmalu spoznala, da so ji v Kraljevini Italiji zaprte vse poti. Po štirih letih (1934) je dobila dovoljenje za izselitev iz Italije v Jugoslavijo. Preselila se je v Loče pri Poljčanah.

Fragment glasbenega opusa iz Loč³ (1934-1940)

Blažena noč. 9 božičnih pesmi za cerkvene mešane in moške pevske zборе. Tisk kot rokopis, Loče 1935. Ta obsega (en) moški in 8 mešanih zborov na besedila iz *Venca*.⁴

(Prva) Cerkevna pesmarica za mladinske ali ženske zборе (2 natisa). Tisk S. Orel, Ljubljana 1940⁵ prinaša 16 zborov: vsi razen dveh (3- in 4-glasnih) so 2-glasni z orglami.

(Druga) Cerkevna pesmarica za mladinski ali ženski zbor. Tisk kot zasebni rokopis v Ločah pri

Poljčanah, 1936. Ta vsebuje 18 mladinskih ali ženskih zborov: 11a cappella⁶ in 7 z orglami.

(Tretja) Cerkevna pesmarica za mladinski zbor. Tisk prepisal in razmnožil Silvester Orel, Ljubljana 1938 (dve verziji tiska?); z dovoljenjem knezoškofijstva vsebuje 13 cerkvenih zborov.

Čez Pohorje sinje (bes. Dr. Ivo I. Rudolf). Partit. Tisk kot zasebni rkp., Loče 1935. 8 samospevov s klavirjem: *Čez Pohorje sinje, Pomladni vetr, Noč nad poljem, Zlato ko v sončnem svitu, Da bi mogel videt' te, Si kakor vetrov dih, Nemo stojijo cvetke in Hiti zdaj s šopkom*.

Domovini. 13 pesmi za 3- in 4-glasne mladinske ali ženske pevske zборе. Tisk, Loče 1939.

Jugoslavija. Pesmi za 2- in 3-glasne mladinske ali ženske pevske zборе. Prepisal in razmnožil Silvester Orel. Tisk, Loče 1939 (dve verziji tiska, 1939). Ta zbirka ima 8 naslovov: 4 triglasni, 3 dvoglasni in (en) enoglasni (a cappella ali s klavirjem).

Kralj Matjaž. 10 mladinskih pesmi za eno, 2-, 3- in 4-glasne zборе. Mladinski ali ženski zbori. Tisk, Loče 1935: spet a cappella ali/in s spremljavo-klavirjem: 4 2-glasni, (en) 3-glasni, 4 4-glasni in (en) enoglasni.

Kristus je vstal. 12 velikonočnih pesmi za cerkveni mešani in moški zbor. Tisk, Loče 1936. Ta prinaša 10 mešanih in 2 moška zbora.

Ljuba ti pomlad. 20 narodnih pesmi za en glas in klavir. Tisk: Loče 1938. »Te pesmi so izšle na pobudo prijateljice Vide Rudolfove, katero ji s hvaležnostjo poklanjam.«

Materi božji (»Biseri milosti«). 13 pesmi Materi božji za cerkveni mešani pevski zbor. Tisk: Loče 1936.

Na izletu (Bes. zložil, izdal in založil Vekoslav Skuhala). Dekliški pevski prizor. Tisk, Hajdina pri Ptuj 1939.

Odmevi k litanijam Matere božje za mešani zbor. Tisk (drugi natis): Loče 1938.

² Šček, Seznam mojih skladb (v NUK-GZ-Kronika, Ljubljana; avtoričin tipkopis, 23. maj 1967). Vendar je seznam nepopoln, po drugi strani pa šteje številne ponatise kot posebne enote (op. FK!).

³ Glej zapuščino in opus Brede Šček v NUK-GZ, Ljubljana.

⁴ Venec svetih pesmi za bogoljubne kristjane (ur. Lavrencij Herg), Osmi pomnoženi natis. Maribor: Katoliško tiskovno društvo, 1907.

⁵ Glede na to, da je bila B. Šček v letih 1934-1940 v Ločah pri Poljčanah in, da se je v letu 1940 preselila v Ljubljano, je možno, da tudi tale njena Pesmarica ustvarjalno sodi še v tisti in ne ljubljanski čas (?).

⁶ Brez (inštrumentalne) spremljave.

Pojmo spat. Mladinski ali ženski zbori. Tisk, Loče 1936. 11 mladinskih pesmi za 1-, 2-, 3- in 4-glasne zборе.

Slovenska maša za mladinski ali ženski zbor na bes. (Fr.) Ksaverja Meška. Tisk kot samozaložba: opalografiral S. Orel, Ljubljana⁷ 1936 (Ljubljana, april 1943): *Pristop, Usmili se, Slava, Evangelij, Darovanje, Svet, Po povzdigovanju, Jagnje božje in Blagoslov.*

Slovenska maša za cerkveni mešani pevski zbor na bes. F. Terčelja. Tisk, Loče 1936: *Izpovem se Bogu, Slava, Hvala ti, Kriste, Sprejmi presveti oče, Sveti Gospod, Blagoslovljen, Gospod, nisem vreden, Blagoslovi nas, Tebe moli* (MeZ-mašna), *Zvonovi so zapeli* (G. Mali, MoZ-mašna), *V hiško božjo* (F. Terčelj, MoZ-mašna), *Litanije Matere Božji* (MeZ), *Trije božični odpevi I., II. in III* (MeZ).

Srce božje. 8 pesmi v čast Jezusovemu za cerkveni mešani in moški pevski zbor. Tisk: Ljubljana 1938: 6 mešanih in 2 moška zbora.

Sveta noč. 11 božičnih pesmi. Tisk. Ljubljana 1939.

Sveti Andrej. 23 (24) svetniških pesmi za mešani zbor. Tisk (druga pomnožena izdaja): Loče 1938.

Ti sam, Gospod. 11 obhajilnih pesmi za mešani zbor. Tisk z dovoljenjem škofijskega ordinariata v Ljubljani, 1939.

Trnjevenec. 10 postnih pesmi za cerkveni mešani in moški zbor. Tisk: prepisal in razmnožil Silvester Orel, Loče pri Poljčanah – Ljubljana 1938. Z dovoljenjem ljubljanskega Knezoškofijstva: 8 mešanih in 2 moška zbora.

V mladih dneh. 20 štajerskih narodnih pesmi za mešani in moški zbor. Pesmi je zapisal gospod Rupnik Alojz, posestnik na Mlačah pri Ločah. Tisk: Loče 1937: 14 mešanih in 6 moških zborov (a cappella).

V Nazaretu roža raste. 12 pesmi Materi Božji za cerkveni mešani pevski zbor. Drugi natis, Loče 1937. Prepisal in razmnožil Silvester Orel, Loče pri Poljčanah. Z dovoljenjem lavantinskega Knezoškofijstva.

Vojaški boben. 13 narodnih pesmi za 3-glasne mladinske zборе (a cappella). Tisk: Loče 1939.

V tebi Kristus. Besedila zložila M. Elizabeta. 11 evharističnih pesmi za cerkveni mešani in moški pevski zbor. Tisk kot zasebni rokopis, Loče 1936. Z dovoljenjem lavantinskega Knezoškofijstva.

Vsaj v zborovskih skladbah tega časa in prostora (Loče, 1934-40) se komponistka v rabi harmonskih sredstev (sicer s preudarkom) omejuje na kar moč preprost, skoraj dosledno diatonični⁸ stavek.

Iz celotnega seznama je razvidno, da je bila Ščekova ustvarjalno bogata in raznolika ter je vključevala tako cerkveni kot posvetni repertoar. V ta spisek niti nismo uvrščali morebitnih rokopisov. Večina njenih del je povezana v določene zbirke. Redko katero delo je v tem času napisala samostojno ali pa je izšlo posamično. Vseh 25 naslovov oziroma zbirk je izšlo v letih 1935-1940, na začetku njenega bivanja in delovanja v Ločah bolj sporadično in posamično, proti koncu njenega življenja in dela v Ločah pa vse preostalo. Kljub temu, da je tja prinesla že kar dobršen del svoje mladostne ustvarjalnosti, jo je prav v Ločah tudi poglobila in (enormno) povečala. Temu je zagotovo botrovala tudi poroka (1934)⁹ z notografom, prepisovalcem, razmnoževalcem in tiskarjem Silvestrom Orlom, saj je na marsikaterem od tiskov posebej označeno: tisk kot rokopis. V teh (nekaterih) primerih je tudi šlo za kar najbolj enostavne in poceni grafične oblike (opalograf, šapirograf, ...). Kljub temu, da gre

⁷ Ker je to izza časov življenja in dela B. Šček v Ločah, navajamo v ta fragment. Ljubljana se /morda/ pojavi verjetno zaradi dovoljenja Škofijskega ordinariata (v Ljubljani) [?].

⁸ Tj. zaporedje sedmih tonov v okviru (ene) oktave, razporejenih v celih ali poltonih kot v durovih, molovih in cerkvenih lestvicah. Tako so diatonični intervali v tem kontekstu razdalje med toni, ki so v sklopu diatoničnega tonskega načina (vselej velika in mala sekunda /v in m2/, terca /v in m3/, seksta /v in m6/ in septima /v in m7/ ter čista kvarta /č4/, čista kvinta /č5/ in čista oktava /č8/); nasprotna ji je kromatika.

⁹ Slovenski biografski leksikon oz. Arhiv le-tega v Arhivu Inštituta za kulturno zgodovino ZRC SAZU navaja sicer (prav tako nepreverjeno!) letnico 1939 (elektronsko pismo, 8. 5. 2017; hrani avtor).

v večini teh enostavnih, kratkosapnih del (eno- do 2-delne in 3-delne pesemske oblike), vokalnih in vokalno inštrumentalnih miniaturn (samospevov), le lahko ugotovimo, da je skladateljica tudi zahtevnost svojega v začetku dokaj zaostrenega opusa, ki se je dodobra spogledoval z evropsko kompozicijsko ustvarjalnostjo, le-tega precej omilila. Saj je bil ta v večini primerov namenjen tudi nešolanim izvajalcem: pevkam in pevcem pa tudi inštrumentalistom (klavir in orgle), torej je bil tovrstni opus Brede Šček dodobra zamejen z ljubiteljstvom, razen takrat, ko je (šolana) pevka Ščekova tudi sama zapela, ali pa iz množice ljubiteljev izbrala vodje glasov (»Stimmführerje«) kot je bil npr. to sloviti mladinski pevski kvartet družine Fevžar, s katerim je tudi nastopila leta 1940 v dvorani *Slovenske filharmonije* v Ljubljani.

Leta 1934, ko je prišla Breda Šček v Loče, ni izdala nobene skladbe. Vse od leta 1935 do 1940, ko je Loče zapustila in se preselila v Ljubljano pa vseh 25 naslovov oz. zbirk: od tega 16 naslovov z vsega 264 skladbami na cerkvenem področju in 9 naslovov s 105 deli na posvetnem področju, skupaj torej 369 del. Poleg vsebinske je tudi v vseh teh delih razcepila svoj opus na dve povsem jasno ločeni sferi. Prvo predstavljajo skladbe za potrebe večinoma podeželskih pevskih društev in mladinskih (šolskih) zborov. V teh se je Ščekova zavestno odrekla kompleksnejšim kompozicijskim rešitvam, ki bi manj večjim izvajalcem postavljale nepremagljive ovire. Zato lahko prav v teh delih, v zbirkah izdanih v Ločah (*Kralj Matjaž*, 1935; *Pojmo spat*, 1936; *Polžek*, 1939 in v priredbah ljudskih napevov: *V mladih dneh*, 1937 in *Vojaški boben*, 1939) razbiramo skladateljčin posluš za potrebe manj izobraženega občinstva in njeno zavest o prosvetiteljskem poslanstvu. Na drugi strani pa vzporedno s temi nastajajo tudi izvajalsko in recepcijsko zahtevnejša dela. Mednje lahko uvrstimo predvsem *samospeve*, v katerih je skladateljica dosegla vrhunec svoje ustvarjalnosti. V tej zvrsti oz. obliki in vsebini, ki ji je bila kot šolani pevki brez dvoma zelo blizu, se je lahko izvila omejitvam, ki jih je sicer predstavljal ozir na izvajalske moči tedanjih vokalnih, tj. zborovskih ansamblov. Posebno pa jo je verjetno privlačila tudi immanentno intimna narava oblike in zvrsti *samospeva*, ki je omogočala večjo poglubenost poetskega izraza kot bolj v utilitarne masovnosti naravnana zborovska pesem. To je začela

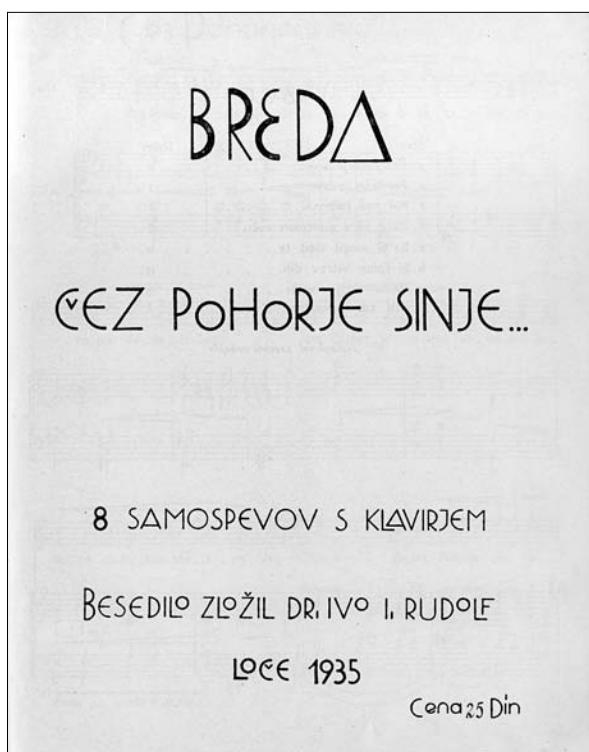
že z odbiranjem in (do)končnim izborom umetnih pesmi, poezije, kamor vsaj za čas njene ustvarjalnosti v Ločah pričajo pesniki oz. literati, kot so to npr. prevzeti: iz *Lučke* in *Venca*, M. Elizabeta, F. K. Meško (za cerkveni opus), F. Bevk, A. Gradnik, V. Jeraj, O. Župančič idr. (za posvetni opus). V zbirkah iz različnih obdobj avtoričinega življenja in dela se zrcali njena življenjska pot. Tako prav v eni od zbirk, nastalih in izdanih v Ločah (1935) *Čez Pohorje sinje* najdemo idealizirane lirične podobe skladateljčine nove domovine, ki se je pravzaprav začela prav v Ločah in potem (med 2. svetovno vojno in po njej) kulminirala v Ljubljani. Zanimivo pri tej kulminaciji je tudi to, da se je Breda Šček neposredno vključila tudi v glasbeno gibanje socrealizma, ki ga je v slovenski glasbi začel že Slavko Osterc (1895-1941) s svojo »kompozicijsko šolo.« O tem pričajo že sami naslovi nekaj zbirk (po Ločah v Ljubljani): *Talci* in *Bori* (obe 1952) s pretresljivim odmevom medvojnih grozot prve in na besedila Srečka Kosovela z resignacijo in nostalgичnim spominom na izginuli, za vedno izgubljeni svet druge vojne. V zbirkah *Oj, Vraba* (besedilo Franceta Prešeren; 1954) in *Med rožami* (1955) pa je vsemu temu dodala še svojo ekspresivnost z oblikovno jasnostjo in naravno tekočo melodiko. Vse skupaj je še dodatno »začimila« z bogato, na nasičenih poznoromantičnih harmonijah temelječo klavirsko spremljavo.

Umetnica v ustvarjalnem pogledu in ustvarjenem opus ni avtorica velikih oblikovnih form. V tem pogledu bi lahko ugotovili, da sodijo njena dela-miniature v območje tradicijsko utrjene poljudne glasbe. Kljub temu pa nikdar ne piše ceneno, marveč vselej s pristno zavzetostjo in ustvarjalno napetostjo. Zato je njen pretežno vokalni opus zlasti še v posvetnih zborih deloma oprt na tradicijo negovanja zborovske pesmi v ljudskem duhu. V mnogih tovrstnih skladbah daje ob ohranjanju tradicionalnega oblikovnega okvira, s podrobnim oblikovanjem drugih – predvsem ritmičnih in harmonskih elementov – skladbam svež in presenetljivo sodoben značaj.¹⁰

Še predno je Breda Šček prišla v Loče (pri Poljčanah), je že zaslovela s prenekatero skladbo in zbirko v (rodnem) Trstu in sosednji Gorici. Najbolj popu-

¹⁰ Nagode, Slovenska zborovska glasba.

larna iz tistih časov je zagotovo priredba ljudske pesmi Kadar, jaz dekle, umrla bom (Trst, 1933).

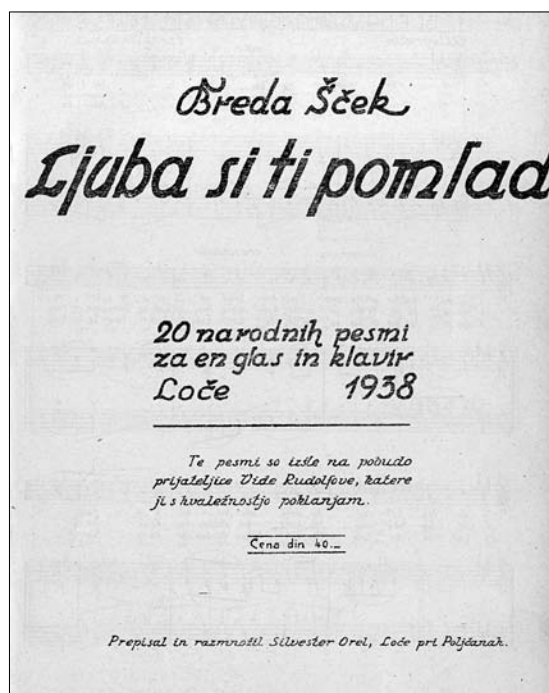

Čez Pohorje sinje, Loče, 1935 (Glasbena zbirka Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani)

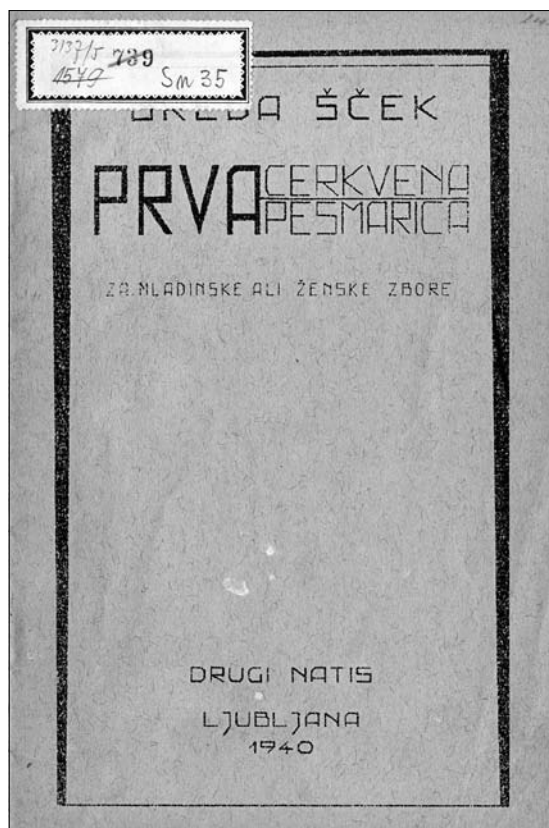
Kako in kdaj je prišla Breda prav v Loče ter tudi zakaj, ni nikjer ugotovljeno. Očitno jo je k temu napeljala sila, saj je pred izdajo potnega lista za Kraljevino Jugoslavijo in s tem na izselitev iz Kraljevine Italije čakala kar štiri leta (1930-1934). Medtem se je poročila (na Krasu, v Ljubljani ali Ločah?) in v letih 1934-1940 tam, torej v Ločah (pri Poljčanah) tudi ostala kot osnovnošolska učiteljica, skladateljica, vodja pevskih društev-zborovodkinja in še kaj. Kot sama navaja »... tukaj sem bila pridna, saj so me kot upraviteljico osnovne šole v Ločah pri Poljčanah odlikovali z redom sv. Save V. stopnje. Leta 1940 sem bila premeščena v Ljubljano ...«¹¹

V primeru Loč gre za naselbino, ki se v starih listinah omenja že l. 1165, župnijska cerkev sv. Duha pa leta 1434. Ohranjeni arheološki grobovi izvirajo celo iz halštatske dobe. S svetom jo je povezovala tudi avstroogrška ozkotirna železnica (Poljčane – Konjice – Zreče) z železniško postajo tudi v

¹¹ Glej Šček, Curriculum vitae, str. 2 (v: Kronika v GZ NUK, Ljubljana).

Ljuba si ti pomlad, 20 narodnih pesmi za en glas in klavir, Loče, 1938 (Glasbena zbirka Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani)

Prva slovenska cerkvena pesmarica, naslovnica drugega natisa, Ljubljana, 1940 (Glasbena zbirka Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani)

Ločah. V davni zgodovini so bile Loče obrtniški kraj (usnarji, čevljarji, krojači, opekarnarji, žagarji, mesarji, gostilničarji, mlinarji idr.),¹² zato od tam tudi njihove cerkvene bratovščine-cehi. Popis o njih obstaja za leta 1880-1941.¹³ Po zadnji (2. svetovni) vojni (v Ljubljani je bila že cel njen čas) pa je zelo kmalu ali kar soustanoviteljsko (?) postala članica stanovskega *Društva slovenskih skladateljev (DSS)*, ustanovljenega 22. dec. 1945 v Ljubljani.¹⁴ O tem pričajo tudi štiri tiskane notne izdaje Brede Šček pri DSS: *Bori*, štiri pesmi za glas in klavir (325, *Ed. DSS* 325), *Talci*, tri pesmi za glas in klavir (1952, *Ed. DSS* 339), *Oj, Vrba*, pet pesmi za glas in klavir (1954, *Ed. DSS* 319) in *Med rožami*, 4 pesmi za glas in klavir (1955, *Ed. DSS* 13).¹⁵

Verjetno že iz Ljubljane (31. 10. 1940) je mdr. celo kandidirala za kakšno (pedagoško) mesto na takratni *Glasbeni akademiji (GA)*¹⁶ in na kate-rega (nikoli) ni dobila niti (negativnega) pisnega odgovora; pa četudi je bila vsaj za takrat izšolana za pridobitev vsaj začetne licence za pedagoško in umetniško delo na GA.

Zaključek

Ščekova je bila ustvarjalno bogata in raznolika, saj se je tako v njenem celotnem opusu, tudi ta pel med cerkvenim in posvetnim repertoarjem. Po prikazanem spisku vsega izdanega, tiskanega repertoarja (iz Loč) je razvidno, da je prednjačil cerkveni: od vsega 649 enot (v Ločah 369) je cerkvenih del 264, posvetnih pa 105, kar pomeni skoraj polovica celotnega opusa za njenih komaj šest delovnih in ustvarjalnih let v Ločah. Večina od njih je povezana v določene zbirke, redko katero delo je v tem času napisala ali je izšlo posamično. Kar 25 naslovov oz. zbirk je izšlo v letih 1935-1940. Kljub temu, da je tja prinesla že kar dobršen del svoje mladostne ustvarjalnosti, ga je prav v Ločah tudi poglobila in (enormno) povečala. V teh njenih (tiskanih) izdajah je šlo za kar najbolj enostavne in poceni grafične oblike. Kljub temu, da gre v večini teh enostavnih,

kratkosapnih del (eno- do 2-delne in 3-delne pe-semske oblike), vokalnih (*zborov*) in vokalno in-štrumentalnih miniaturnih (*samospevov*), lahko ugo-tovimo, da je skladateljica tudi zahtevnost svojega v začetku dokaj zaostrenega opusa, ki se je dodobra spogledoval z evropsko kompozicijsko ustvarjal-nostjo, tega precej omilila. Razlog temu gre iskati v tem, da je bil le-ta v večini primerov namenjen tudi nešolanim izvajalcem: pevkam in pevcem pa tudi inštrumentalistom (klavir in orgle). Torej je bil tovrstni opus Brede Šček dodobra zamejen z ljubiteljstvom, razen takrat, ko je (šolana) pevk-a Ščekova tudi sama zapela.

Leta 1934, ko je prišla B. Šček v Loče, ni izdala nobene skladbe. Izpostavimo še enkrat, da je vse od leta 1935 pa do 1940, ko je Loče zapustila in se preselila v Ljubljano, izdala 25 naslovov oziroma zbirk: od tega 16 naslovov z vsega 264 skladbami na cerkvenem področju in 9 naslovov s 105 deli pa na posvetnem področju, skupaj torej 369 del. V teh delih se je Ščekova zavestno odrekla kompleksnej-šim kompozicijskim rešitvam, ki bi manj večšim izvajalcem in poslušalcem postavljale nepremagljive ovire. Zato lahko prav v teh zbirkah izdanih v Ločah (*Kralj Matjaž*, 1935; *Pojmo spat*, 1936; *Polžek*, 1939 in v priredbah ljudskih napevov: *V mladih dneh*, 1937 in *Vojaški boben*, 1939) razbiramo skladatelj-čin posluš za potrebe manj izobraženega občinstva in njeno zavest o prosvetiteljskem poslanstvu. Na drugi strani pa so vzporedno s temi nastajala tudi izvajalsko in recepcijsko zahtevnejša dela. Mednje lahko uvrstimo predvsem *samospeve*. V njih je skla-dateljica dosegla vrhunec svoje ustvarjalnosti. V tej zvrsti oziroma obliki in vsebini, ki ji je bila kot šo-lani pevki brez dvoma zelo blizu, se je lahko izvila omejitvam. Te je sicer predstavljal ozir na izvajalske moči tedanjih vokalnih, to je zborovskih ansamblov. Posebno jo je privlačila immanentno intimna narava zvrsti *samospeva*, ki je omogočala večjo pogloblje-nost poetskega izraza kot bolj v utilitarno masovnost naravnana zborovska pesem. To je začela že z od-biranjem in (do)končnim izborom umetnih pesmi, poezije v Ločah. Tako prav v eni od zbirk, nastalih in izdanih v Ločah (1935) *Čez Pohorje sinje* najde-mo idealizirane lirične podobe skladateljčine nove domovine, ki se je začela prav v Ločah in potem (med drugo svetovno vojno in po njej) kulminirala v Ljubljani. Zanimivo pri tej kulminaciji je tudi njeno vključevanje socrealističnih elementov, kateremu je

¹² Sevsšek, str. 391.

¹³ Zgodovinski arhiv Celje.

¹⁴ Gl. <http://www.dss.si/o-drustvu.html>.

¹⁵ Gl. http://www.dss.si/edicije/?mod=user&action=showaut_h&id=319.

¹⁶ Prim. pismo B. Šček v personalni mapi GZ NUK takratnemu tajniku GA Karlu Mahkoti.

dodala še svojo ekspresivnost z oblikovno jasnostjo in naravno tekočo melodiko. Vse skupaj je še dodatno »začinila« z bogato, na nasičenih poznoromantičnih harmonijah temelječo klavirsko spremljavo.

Umetnica v ustvarjalnem pogledu in ustvarjenem opus ni bila avtorica velikih oblikovnih form. V tem pogledu bi lahko ugotovili, da sodijo njena dela-miniature v območje tradicijsko utrjene poljudne glasbe. Kljub temu pa nikdar ne piše ceneno, marveč vselej s pristno zavzetostjo in ustvarjalno napetostjo. Zato pa je njen pretežno vokalni opus (zlasti še v posvetnih zborih) deloma oprt na tradicijo negovanja zborovske pesmi v ljudskem duhu. V mnogih tovrstnih skladbah je dala ob ohranjanju tradicionalnega oblikovnega okvira, s podrobnim oblikovanjem drugih – predvsem ritmičnih in harmonskih elementov – skladbam svež in presenetljivo sodoben značaj.

Po drugi svetovni vojni je zelo kmalu (ali kar soustanovitelsko?) postala članica stanovskega (današnjega) *Društva slovenskih skladateljev* (DSS), ustanovljenega 22. decembra 1945 v Ljubljani.¹⁷ O tem pričajo tudi štiri tiskane notne izdaje Brede Šček pri DSS: *Bori*, štiri pesmi za glas in klavir (1952, Ed. DSS 325), *Talci*, tri pesmi za glas in klavir (1952, Ed. DSS 339), *Oj, Vrba*, pet pesmi za glas in klavir (1954, Ed. DSS 319) in *Med rožami*, 4 pesmi za glas in klavir (1955, Ed. DSS 13). V povojnem obdobju in vse do smrti ni nikoli delovala v kate-rem od organov DSS. Bila pa je spet prva in edina ženska v tem združenju.

Viri in literatura

Arhivski viri

Arhiv Republike Slovenije
SI AS 2088 fond Društvo slovenskih skladateljev

Glasbena zbirka Narodne in univerzitetne
knjižnice v Ljubljani (GZ NUK)
Breda Šček, Kronika, personalna mapa in dela.

¹⁷ Iz osnovnega arhivskega gradiva (v SI AS 2088) oz. z začetka delovanja DSS v glavnem porazgubljenega gradiva je razvidno, da je 1. 2. 1951 od DSS dobila potrdilo, da je njihova članica, stanujoča v Ljubljani (v Rožni dolini, C. XV št. 19), prav tako je bila v spisku (183) članov v začetku l. 1951, saj je na 6. str. le-tega navedena pod zap. št. 152.

Družinski nagrobnik v Avberju nad Tomajem, kjer je Breda Šček pokopana (foto: Miloš Pahor)

Spletni viri

- <http://www.cobiss.si/scripts/cobiss?command=DISPLAY.basse-cobib&rid=104205312>. (dostopno 23. 8. 2017)
<http://www.dss.si/edicije/?mod=user&action=showauth&id=319>. (dostopno 23. 8. 2017)
<http://www.dss.si/o-drustvu.html>. (dostopno 23. 8. 2017)
<http://slovenska-biografija.si/oseba/sbi642570/>. (dostopno 23. 8. 2017)
https://sl.wikipedia.org/wiki/Lo%C4%8De,_Slovenske_Konjice. (dostopno 23. 8. 2017)

Literatura

- Križnar, Franc:** Slovenska glasba v NOB Slovenije (magistrsko delo). Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1989.
Nagode, Aleš: Breda Šček, v: *Slovenska zborovska glasba* 29. Ljubljana: Slovenski komorni zbor, 2005.
Nagode, Aleš: Breda Šček (1893-1968), slovenska skladateljica, v: *Pozabljena polovica/Portreti žensk 19. in 20. stol. na Slovenskem*, Ljubljana: Založba Tuma in ZRC SAZU, 2007.
Sevšek, Franc: *Loče iz roda v rod: Obrti in industrija v Ločah in okolici*. Loče: Župnija sv. Duh, Slovenske Konjice: Zgodovinsko društvo, 1999.